

GGD Handreiking Hitte op Kinderdagverblijven

Katie Hoekstra – Adviseur Milieu en Gezondheid GGD regio Utrecht

Fedor Gassner – Adviseur Milieu en Gezondheid GGD regio Utrecht

Shanna Jeuring – Toezichthouder Kinderopvang GGD regio Utrecht

Anne Merkus – Toezichthouder Kinderopvang GGD regio Utrecht

Lisanne Geboers – Centrum Gezondheid en Milieu RIVM

Werner Hagens – Centrum Gezondheid en Milieu RIVM

Lisbeth Hall – Centrum Gezondheid en Milieu RIVM

Inleiding.....	3
Gevolgen van hitte op kinderdagverblijven	4
Gezondheidseffecten hitte.....	4
<i>Fysiologie en thermoregulatie.....</i>	4
<i>Acclimatisatie.....</i>	5
Medewerkers.....	5
Consequenties sluiting kinderopvang.....	5
Temperatuur in en om het gebouw	6
Temperatuur binnen	6
Temperatuurmonitoring.....	6
Temperatuur buitenactiviteiten.....	7
Hittekracht	7
Gerelateerde temperatuurnormen.....	8
Maatregelen	8
Gebouw.....	8
<i>Koele omgeving.....</i>	8
<i>Warmte buitenhouden</i>	9
<i>Passieve koeling</i>	9
<i>Actieve koeling</i>	9
<i>Aandachtspunten nieuwe locaties/gebouwen</i>	11
Verzorging	11
<i>Kleding.....</i>	11
<i>(Buiten)slapen.....</i>	12
<i>Extra drinken</i>	12
Verkoelende activiteiten	13
Rollen en verantwoordelijkheden	13
Toezichthouders kinderopvang	13
<i>Signaleren en onderzoeken</i>	13
<i>Suggesties voor het toezicht</i>	14
<i>Bewustwording creëren</i>	14
GGD-afdeling medische milieukunde	15
Kinderdagverblijf	15
<i>Veilige, gezonde en verantwoorde opvang</i>	15
<i>Sluiting.....</i>	15
Gemeente.....	16
Arbowetgeving	16
Resterende kennishiaten	16
Knelpunten.....	17
Bronnen.....	19
Bijlage 1: Leden Klankbordgroep.....	22
Bijlage 2: Checklist hitteprotocol.....	23

Inleiding

Warm zomerweer en hittegolven komen steeds vaker voor in Nederland. Omdat hitte een gezondheidsrisico kan vormen voor baby's en jonge kinderen, moeten kinderdagverblijven hier goed op voorbereid zijn. GGD-en (toezicht kinderopvang en medische milieukunde) krijgen dan ook regelmatig te maken met vragen over hitte op kinderdagverblijven. Er is echter niet altijd contact tussen deze afdelingen en het ontbreekt aan eenduidige informatie over verantwoordelijkheden en maatregelen die de GGD kan gebruiken bij locatiebezoeken en om kinderdagverblijven te adviseren over hitte. Onderstaand voorbeeld illustreert enkele knelpunten uit de praktijk.

De toezichthouder bezoekt een kinderdagverblijf op een zonnige middag rond 15.00 uur. De ramen op de babygroep staan open en er draait een ventilator. Enkele kinderen liggen te slapen, andere kinderen spelen op de groep. De sfeer is wat mat. Sommige kinderen staren voor zich uit en spelen niet actief.

De temperatuur op de groep is 28 °C. De CO2- meter geeft aan dat er voldoende geventileerd wordt. Het is in de groepsruimte warmer dan buiten. De ramen aan de achterkant van de groepsruimte zijn niet voorzien van zonwering. De beroepskrachten passen de slaapkleding van de kinderen aan en zorgen voor extra drinkmomenten.

De toezichthouder spreekt met de locatieverantwoordelijke en benadrukt dat het belangrijk is om te blijven evalueren of de genomen maatregelen voldoende zijn om de temperatuur op de locatie te beheersen.

In het beleid van de organisatie staat: "Het kan voorkomen dat de temperaturen zo hoog oplopen, dat veilige kinderopvang niet meer geboden kan worden. Als laatste maatregel kan er worden overwogen om de locatie (een deel van) een dag te sluiten."

De vraag die blijft openstaan is bij welke temperatuur er over moet worden gegaan tot sluiting van de groep.

Deze handreiking biedt een overzicht van bestaande informatie over hitte op kinderdagverblijven. Het thema is nog in ontwikkeling, daarom wordt ook benoemd welke kennis nog ontbreekt. Het is de bedoeling om de handreiking te blijven updaten met nieuwe kennis en inzichten. De handreiking is bedoeld ter ondersteuning van GGD-medewerkers die te maken krijgen met hitte op kinderdagverblijven en om handvatten te bieden voor inspecties en adviezen. De handreiking is expliciet niet bedoeld om eisen of temperatuurnormen te stellen. Ook de behandeling van hitesymptomen is niet meegenomen in deze handreiking; dat is belangrijke informatie voor pedagogisch medewerkers en medisch professionals, maar minder relevant voor GGD-medewerkers - de doelgroep van deze handreiking.

De handreiking focust op kinderdagverblijven en is ook grotendeels toepasbaar op gastouderopvang. Er zijn echter geen specifieke adviezen opgenomen over gastouderopvang. Scholen en buitenschoolse opvang vallen niet binnen de scope van deze handreiking. Voor het opstellen van deze handreiking is tussen juni en oktober 2025 bestaande literatuur (wetenschappelijke literatuur, richtlijnen, overheidsinformatie) en casuïstiek niet-systematisch geanalyseerd. Een klankbordgroep (zie bijlage 1) met verschillende experts heeft meegedacht en meegelezen.

Gevolgen van hitte op kinderdagverblijven

Gezondheidseffecten hitte

Baby's en kleine kinderen kunnen zichzelf nog niet goed beschermen tegen hoge temperaturen en zijn voor verkoeling afhankelijk van hun verzorgers. Daardoor zijn zij kwetsbaar bij hitte en kan in ernstige situaties uitdroging en oververhitting ontstaan. Hierbij ontstaan symptomen zoals (GGD Amsterdam, 2024; GGD Leefomgeving, n.d.):

- Minder naar de wc gaan of minder plasluiers, donkergekleurde urine
- Verminderde lichamelijke activiteit
- Lusteloosheid of sufheid
- Huidklachten zoals jeuk en uitslag
- Als je met de vingers een huidplooi optilt en deze even blijft 'staan'
- Diepliggende ogen
- Huilen zonder tranen
- Ingezonken fontanel (bij baby's)
- Koude armen en benen
- Overmatig zweten
- Droge mond
- Snelle pols
- Snelle ademhaling
- Misselijkheid
- Duizeligheid
- Flauwte of bewusteloosheid

Daarnaast ontstaat bij hoge temperaturen een groter risico op wiegendood. Bij een te warme omgevingstemperatuur wordt de prikkeldeempel van baby's tijdens de REM-slaap namelijk verhoogd, wat tot apnoe kan leiden en bij kan dragen aan het ontstaan van wiegendood (RIVM, 2009).

Om hitte-gerelateerde gezondheidsklachten te voorkomen moeten verzorgers actie ondernemen. Het is belangrijk dat zij ruimtes voldoende koel kunnen houden, signalen van oververhitting herkennen en weten hoe ze baby's en jonge kinderen kunnen beschermen tegen hitte, ook als ze het zelf niet warm hebben (Folkerts et al., 2020; Van de Kamp & Daanen, 2025). Verzorgers blijken de thermische staat van kinderen namelijk niet altijd goed in te kunnen schatten. Hierdoor baseren verzorgers temperatuurmaatregelen vooral op hun eigen temperatuurgevoel, wat niet altijd optimaal is voor het thermisch comfort van het kind (Folkerts et al., 2020; Yuan & Ryu, 2022).

Fysiologie en thermoregulatie

Voor de jongste kinderen (<1 jaar oud) lopen groter risico op negatieve gezondheidseffecten en sterfte tijdens extreme hitte. Dit heeft onder meer te maken met anatomische en fysiologische verschillen tussen baby's en volwassenen (Van de Kamp & Daanen, 2025):

- Baby's hebben een relatief groot huidoppervlak in relatie tot hun gewicht. Daardoor kunnen zij meer warmte afvoeren als de temperatuur van de lucht lager is dan de temperatuur van de huid. Maar: als de temperatuur van de lucht hoger is dan de

temperatuur van de huid kan dit grote huidoppervlak juist nadelig zijn, omdat er dan meer warmte opgenomen kan worden. Hoe groot dit effect precies is, is niet duidelijk.

- Baby's hebben een hogere metabole warmteproductie (relatief naar gewicht), met een piek rond 8-9 maanden. Daardoor moeten baby's per oppervlakte-eenheid meer warmte afgeven om hun lichaamstemperatuur op peil te houden.
- Baby's produceren minder zweet per zweetklier. Dit komt waarschijnlijk doordat de zweetklieren kleiner zijn. Als zweetproductie wordt gecorrigeerd voor lichaamsoppervlak (wat bij baby's relatief groot is), lijken baby's wel een hogere zweetproductie te hebben dan volwassenen. Het is nog niet duidelijk of zweten een beperking vormt voor de warmteregulatie van baby's.

De mechanismen voor thermoregulatie zijn, bij een voldragen zwangerschap, al aanwezig bij de geboorte. De kwetsbaarheid van baby's bij hitte lijkt dus vooral toe te wijzen aan hun relatief grote huidoppervlak, hun hoge energieverbruik voor groei en hun afhankelijkheid van verzorgers. Er is meer onderzoek nodig naar hoe fysiologische verschillen de kerntemperatuur van baby's beïnvloeden (Van de Kamp & Daanen, 2025).

Acclimatisatie

Bij langdurige blootstelling aan warm weer past het lichaam van volwassenen zich aan, zodat het beter om kan gaan met de warmte (acclimatisatie) (RIVM, 2023b). Deze acclimatisatie lijkt langzamer te gaan bij kinderen, maar bij baby's is dit nooit onderzocht (Van de Kamp & Daanen, 2025). Er is dus meer onderzoek nodig naar acclimatisatie bij baby's.

Medewerkers

Naast de gezondheidsrisico's voor kinderen, kan extreme hitte ook grote impact hebben op verzorgers. Pedagogisch medewerkers ervaren zelf ook hinder van hitte en kunnen tijdens hete periodes meer stress ervaren. Zij hebben namelijk een grote verantwoordelijkheid omdat kinderen voor verkoelende maatregelen afhankelijk zijn van hun verzorgers. Pedagogisch medewerkers geven aan dat zij, naast de fysieke belasting van hitte, extra alert moeten zijn op het welzijn van de kinderen, het extra druk hebben met het nemen van maatregelen, en zich in sommige gevallen zorgen maken om het welzijn van de kinderen (Bom et al., lopend onderzoek; Otto & Thieken, 2024).

Consequenties sluiting kinderopvang

Als de temperaturen op een kinderdagverblijf zo hoog oplopen dat geen veilige opvang meer mogelijk is, kan een kinderopvangorganisatie een locatie (deels) sluiten. In de paragraaf "Rollen en verantwoordelijkheden" wordt dit verder toegelicht.

Sluiting van een kinderdagverblijf is onwenselijk. Het is een belasting voor ouders/verzorgers; zij moeten alternatieve opvang regelen of vrij nemen van werk. Zeker als een opvang meerdere dagen gesloten blijft kan dit knelpunten opleveren.

Bovendien is het de vraag of kinderen thuis beter af zijn dan op het kinderdagverblijf. Thuis kan het namelijk ook erg warm zijn. Zeker gezinnen met een lage sociaaleconomische positie hebben niet altijd de mogelijkheid om verkoelende maatregelen te treffen, terwijl zij juist

vaker in woningen wonen die snel opwarmen (Eggen & Van Dongen, 2022). Tegelijkertijd komt wiegendood, ondanks juiste voorzorgsmaatregelen, vaker voor op de kinderopvang dan thuis. Mogelijk komt dit doordat een baby op de kinderopvang meer stress ervaart door verandering van omgeving (RIVM, 2009). Het is goed om hier rekening mee te houden als wordt besloten over sluiting van een (babygroep op een) locatie.

Temperatuur in en om het gebouw

Temperatuur binnen

Er bestaan geen wettelijke normen voor een maximale temperatuur op kinderdagverblijven. In de wet staat wel dat een kinderdagverblijf verantwoorde opvang moet bieden, in een veilige en gezonde omgeving voor kinderen (Wet Kinderopvang, art. 1.49). Hieruit volgt dat de temperatuur op de opvang niet zo hoog mag worden dat het de gezondheid van kinderen in gevaar brengt.

De ideale binnentemperatuur ligt tussen de 18 en 22 °C (GGD Amsterdam, 2024). Over de ideale slaapkamertemperatuur voor baby's bestaan verschillende adviezen:

- GGD Leefomgeving (n.d.): rond de 18 °C
- Protocol veilig slapen (VeiligheidNL, 2025): 15-20 °C
- GroeiGids (n.d.): 15-18 °C

In de zomer zijn deze temperaturen echter niet altijd haalbaar. Voor de zomermaanden bestaan ook verschillende adviezen:

- Het binnenmilieubesluit Vlaanderen adviseert een temperatuur tussen de 22 en 26 °C tijdens warme maanden (Departement Zorg Vlaanderen, 2025a).
- In de binnen- en buitenmilieu-adviezen voor basisscholen en kinderopvang van het RIVM staat dat het belangrijk is om maatregelen te treffen als het binnen meer dan 25 °C wordt (RIVM, 2023a).
- In verschillende hitteprotocollen van kinderdagverblijven wordt ook genoemd dat maatregelen getroffen worden vanaf 25 °C (binnen en/of buiten). Het is echter raadzaam om al eerder maatregelen te treffen, om te voorkómen dat de binnentemperatuur oploopt.

Temperatuurmonitoring

Aangezien de temperatuur per ruimte kan verschillen, is het verstandig om in elke ruimte waar kinderen verblijven een kwikvrije thermometer op te hangen. De thermometer moet niet direct in de zon en buiten bereik van kinderen opgehangen worden (GGD Noord- en Oost-Gelderland, 2021). Daarnaast is het zinvol om de temperatuur te monitoren. Dit kan handmatig door bijvoorbeeld twee keer per dag de temperatuur te noteren, of door digitale meters op te hangen. Het voordeel van digitale meters is dat ze de gemeten data opslaan, waarmee een maandelijks overzicht van het temperatuurverloop per ruimte kan worden gemaakt. Het monitoren van de temperatuur geeft de toezichthouder, beroepskrachten en

locatieverantwoordelijke inzicht in het temperatuurverloop bij meerdere warme dagen, en helpt bij het evalueren van hittemaatregelen.

Naast thermometers blijft het ook nuttig om CO₂-meters op te hangen, om te beoordelen of er voldoende geventileerd wordt. Daarnaast kan de relatieve luchtvochtigheid gemonitord worden, omdat dit een belangrijke factor is voor hittestress. De relatieve luchtvochtigheid in binnenruimtes lijkt echter niet veel te fluctueren. Het is daarom nog niet duidelijk of monitoring van relatieve luchtvochtigheid in binnenruimtes voldoende handelingsperspectief biedt.

Praktijkvoorbeeld temperatuurmonitoring

Een grote kinderopvangorganisatie (35 locaties) is gestart met het permanent digitaal monitoren van temperatuur, CO₂ en luchtvochtigheid. Op alle locaties is in elke ruimte een digitale meter opgehangen die de meetgegevens automatisch opslaat. De facilitair manager ontvangt hier elke maand een overzicht van. Deze overzichten helpen om knelpunten in kaart te brengen en om gerichte maatregelen te treffen. Daarnaast ontvangt de manager een bericht als er een waarde wordt overschreden (de minimum- en maximumwaarden zijn vooraf door de fabrikant ingesteld), zodat er actie kan worden ondernomen.

Temperatuur buitenactiviteiten

Voor buitenactiviteiten bij hoge buitentemperaturen hanteert het Departement Zorg Vlaanderen (2025a) de volgende richtlijnen voor kinderen jonger dan drie jaar:

- Bij 25°C en meer (in de schaduw): vermijd sterke inspanning in de zon of op hete plekken.
- Bij 28°C en meer (in de schaduw): vermijd inspanning in de zon of op andere hete plekken en zoek de schaduw of een koelere plek op.
- Bij 30°C en meer (in de schaduw): vermijd inspanning, zelfs in de schaduw.

Hoewel dit (in Nederland) geen officiële richtlijnen zijn, kunnen kinderdagverblijven deze temperaturen wel als uitgangspunt nemen.

Hittekracht

De impact van hitte wordt niet alleen bepaald door de temperatuur. Hoe heet het voor het lichaam aanvoelt hangt ook af van de luchtvochtigheid, zonnestraling en wind. Een droge dag van 30 °C met wind voelt bijvoorbeeld heel anders aan dan een klamme dag van 25 °C zonder wind. De Wet Bulb Globe Temperature (WBGT) is een internationaal gebruikte standaard waarin temperatuur, luchtvochtigheid, zonnestraling en wind worden gecombineerd om de impact van hitte in te schatten. Het KNMI werkt samen met TNO, RIVM en de VU aan het omzetten van deze WBGT naar een praktische schaal van 1-10: de hittekracht. Naar verwachting wordt de hittekrachtschaal in de zomer van 2026 gepubliceerd. Op de hittekrachtschaal kun je in één oogopslag zien hoe belastend de temperatuur is (KNMI, 2025). Het is dus belangrijk om niet alleen op temperatuur te focussen, maar ook de hittekracht te

checken. Bij een hoge hittekracht is het belangrijk om de kinderen extra goed in de gaten te houden.

Gerelateerde temperatuurnormen

Voor scholen is er een Programma van Eisen opgesteld als leidraad voor nieuw- en verbouw van scholen, om energiezuinige en gezonde scholen te realiseren. Voor temperatuur zijn er drie kwaliteitsklassen met verschillende eisen: een maximale binnentemperatuur in de zomer van 27°C, 26°C of 25,5°C (klasse voldoende, goed, respectievelijk uitmuntend) (RIVM, 2023c; RVO, 2021). Dit Programma van Eisen is van toepassing op standaard leslokalen en geldt dus niet voor kinderdagverblijven en bso's.

In 2021 is de TOjuli-eis geïntroduceerd om problemen met oververhitting in nieuwbouwwoningen te beperken. De TO juli-eis houdt in dat het aantal gewogen temperatuuroverschrijdingen (GTO) maximaal 450 uur is in de periode tussen 30 april en 28 september. Deze temperatuuroverschrijdingen zijn niet gebaseerd op gezondheid, maar op comforttemperatuur. De eis is alleen van toepassing op nieuwbouwwoningen en geldt dus niet voor nieuw te bouwen locaties voor kinderdagverblijven (RVO, 2025).

Maatregelen

Gebouw

Om een kinderdagverblijf koel te houden worden de volgende maatregelen geadviseerd (Departement Zorg Vlaanderen, 2025a):

- Zorg voor een koele omgeving: groen rond het gebouw zorgt voor schaduw en verkoeling. Als (extra) groen niet mogelijk is kunnen ook parasols, schaduwdoeken of zonnezeilen gebruikt worden om schaduw te creëren.
- Houd warmte buiten: zorg voor goede zonwering en doe deze omlaag voordat de zon naar binnen schijnt. Houd ramen en deuren dicht als het buiten warmer is dan binnen (maar laat wel altijd een rooster of klein raam open om voldoende te blijven ventileren).
- Passief koelen: zet ramen en deuren wijd tegenover elkaar open wanneer het buiten koeler is dan binnen. Ventileer 24 uur per dag, en laat het gebouw indien mogelijk ook 's nachts luchten, omdat het dan buiten vaak koeler is dan binnen. Als dit niet mogelijk is, zorg dan dat de ramen zo vroeg mogelijk open worden gezet, als de eerste medewerker aanwezig is (mits het buiten koeler is dan binnen).
- Actief koelen: gebruik een ventilator en/of airco als bovenstaande maatregelen niet genoeg verkoeling bieden.

Koele omgeving

De inrichting van de omgeving kan zowel buitentemperatuur als de temperatuur in het gebouw beïnvloeden. Materialen zoals baksteen en beton absorberen warmte en houden die lang vast, terwijl het toevoegen van groen de omgevingstemperatuur kan verlagen. Bomen zijn daarbij het meest effectief; ze zorgen voor schaduw in de buitenruimte, maar bieden ook schaduw aan het gebouw waardoor er minder warmte het gebouw binnendringt. Naast het bieden van

schaduw kunnen bomen en planten door verdamping van water de omgevingstemperatuur verlagen. Het is daarbij belangrijk dat de bomen en planten toegang hebben tot voldoende water om te verdampen via bladeren. Grote bomen met dichte kronen hebben het meest verkoelende effect (Hiemstra, 2018).

Als er geen ruimte is voor bomen, kunnen parasols, pergola's of doeken schaduw bieden. Een voordeel van parasols en doeken is dat ze 's avonds weer verwijderd kunnen worden, waardoor warmte beter kan ontsnappen (RIVM, 2023c).

Het toepassen van reflecterende verf op gevels en daken kan bij slecht geïsoleerde gebouwen een effectieve maatregel zijn, maar bij geïsoleerde gebouwen is het effect op de binnentemperatuur klein (NKWK, 2021).

Warmte buitenhouden

Om hitte in een gebouw tegen te gaan werken maatregelen tegen zoninstraling het best. Buitenzonwering, zoals een screen, luik of scherm, is vaak het meest effectief en kan tot 5 °C in binnentemperatuur schelen (Van Der Strate et al., 2022; De Vries et al., 2024). Binnenzonwering door middel van gordijnen of luxaflex is niet effectief om opwarming tegen te gaan. Het materiaal warmt door zoninstraling namelijk op, en geeft deze warmte binnen af. Metallic reflecterende binnenzonwering vlak achter het raam kan wel helpen om opwarming tegen te gaan, omdat het zonlicht dan direct weerkaatst wordt waardoor er amper warmte naar binnen uitstraalt. Ook zonwerend glas kan effectief zijn, zeker in combinatie met metallic zonwering. Deze combinatie lijkt opwarming bijna even goed tegen te gaan als buitenzonwering (Van Der Strate et al., 2022).

Passieve koeling

Voorzieningen om te luchten (spuien) en ventileren zijn belangrijk om hitte in een gebouw tegen te gaan (Van Der Strate et al., 2022). In woningen, kinderdagverblijven en scholen moeten naast continue ventilatievoorzieningen ook voorzieningen om te kunnen luchten (spuivoorzieningen) aanwezig zijn. Daarvoor moeten er in de gevel of het dak voldoende beweegbare ramen, luiken of deuren zitten. Het achterliggende doel hiervan is om sterk verontreinigde binnenlucht snel af te kunnen voeren, maar het kan ook gebruikt worden om te koelen (Besluit Bouwwerken Leefomgeving, art. 3.72; RIVM, 2023c).

Actieve koeling

Ventilator

Een ventilator verspreidt geen koele lucht en maakt een ruimte niet kouder, maar kan het lichaam wel helpen om af te koelen. De luchtbeweging die een ventilator veroorzaakt zorgt namelijk voor een snellere verdamping van zweet, waardoor het lichaam beter kan afkoelen. Bij zeer hoge temperaturen (>35 graden) of hoge luchtvochtigheid brengen ze echter minder verkoeling. In droge lucht kunnen ventilatoren soms zelfs een averechts effect hebben. Zweet verdampt namelijk direct in droge lucht, ook zonder ventilator. De ventilator blaast dan alleen warme lucht rond, wat juist voor opwarming van het lichaam kan zorgen (Departement Zorg Vlaanderen, 2025a; RIVM, 2023c).

Airco

Als een locatie ondanks maatregelen als zonwering, slim luchten en goede isolatie erg warm wordt, kan een airco oplossing bieden. Het gebruik van een airco bij kleine kinderen en baby's kan geen kwaad, zolang het temperatuurverschil met andere ruimtes niet te groot is. Daarnaast moet ervoor worden gezorgd dat de koude luchtstroom niet direct op kinderen gericht is (GGD Gelderland-Midden, n.d.).

Bij het gebruik van een airco moet met een aantal zaken rekening worden gehouden (Departement Zorg Vlaanderen, 2025a; Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang, 2024):

- Zorg dat de airco niet te laag staat afgesteld, zodat het verschil met buiten of andere ruimtes niet te groot is. Kleine kinderen zijn namelijk gevoeliger voor grote verschillen in temperatuur en luchtvochtigheid tussen binnen en buiten (Departement Zorg Vlaanderen 2025a). Voor het afstellen van de airco bestaan verschillende adviezen:
 - o Departement Zorg Vlaanderen (2025a): stel de airco in op 22-26 °C
 - o The Royal Women's Hospital (n.d.): stel de airco in op 24-26 °C
 - o Kinderopvang Werkt (n.d.): beperk grote temperatuurverschillen (meer dan 4 °C)
 - o Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang (2023): zet de koeling maximaal 5 °C lager dan de buitentemperatuur
 - NB Het voorkómen van een te groot temperatuurverschil tussen binnen en buiten, komt bij hele hoge buitentemperaturen in de knel met een wenselijke binnentemperatuur
- Gebruik een systeem dat verse lucht aanvoert en niet steeds dezelfde lucht laat circuleren.
- Zorg ervoor dat de airco goed wordt gereinigd en onderhouden, volgens fabrikantinstructies, zodat deze goed blijft functioneren.
- Gebruik geen airco met luchtbevochtiging, in verband met het risico op legionellagroei- en verspreiding.
- Zorg ervoor dat de koude luchtstroom niet rechtstreeks op de kinderen is gericht.
- Zet in de slaapkamers de airco niet aan als er kinderen slapen, om te voorkomen dat er kinderen in de koude luchtstroom liggen. Zet de airco 's ochtends bij binnenkomst direct aan, met de deur op een kier en tussendoor als er geen kinderen slapen.

Bij voorkeur wordt er een vaste airco gebruikt (split-systeem met buiten- en binnenunits). Mobiele airco's verbruiken namelijk nog meer stroom dan een vaste airco, en blijken op hete dagen slecht te koelen. Dat komt doordat mobiele airco's een afvoerslang hebben om warme lucht naar buiten te blazen. Deze slang hangt door een open raam of deur naar buiten, waardoor er ook weer warme lucht naar binnen komt. Dat doet het koelen voor een deel (soms zelfs helemaal) teniet.

Als er toch een mobiele airco gebruikt wordt, is het belangrijk om de opening bij het raam af te sluiten. Hier bestaan speciale afdichtsets voor. Daarnaast helpt het om de afvoerslang aan

de schaduwkant van het gebouw te plaatsen. Verder is het verstandig om de mobiele airco niet op het heetst van de dag te gebruiken en pas aan te zetten als het buiten wat is afgekoeld. Op het heetst van de dag kunnen de ramen dan dicht blijven. Zet het apparaat tijdens gebruik ook niet in de zon, want dan heeft het nauwelijks effect (Milieu Centraal, n.d.). Let ook op dat de airco voldoende capaciteit heeft voor de grootte van de ruimte.

Combinatie airco en ventilator

Als een airco wordt gebruikt in combinatie met ventilatoren, hoeft de temperatuur minder laag afgesteld te worden om thermisch comfort te bereiken. Bij een lichtsnelheid van 0,8 m/s voelt de ruimte 3-4 °C koeler (Malik et al., 2022). De WHO adviseert om de airco, in combinatie met een ventilator, op 27°C in te stellen, als het buiten warmer is (WHO, 2024). Dit is een algemeen advies en geldt dus niet specifiek voor kinderdagverblijven, maar het slim combineren van een airco en ventilator kan kinderdagverblijven veel energiebesparing opleveren.

Aandachtspunten nieuwe locaties/gebouwen

Bij nieuwbouwlocaties of grote verbouwingen is het belangrijk om bij het ontwerp rekening te houden met hitte. Maatregelen zoals een overstek en het toevoegen van groen zorgen ervoor dat het gebouw minder snel opwarmt bij hoge buitentemperaturen (GGD Noord- en Oost-Gelderland, 2021). Ook kan bij de ruimtelijke indeling rekening worden gehouden met hitte, onder andere door de slaapkamers op de meest koele plek (bijvoorbeeld aan de noordkant) in het gebouw te plaatsen.

Een nieuw gebouw moet volgens het Besluit bouwwerken leefomgeving (§ 4.3.6. en § 4.3.7.) voldoende spui- en ventilatievoorzieningen hebben. Bij voorkeur zijn deze tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken, waarbij de luchtstroom niet door een zonnescerm wordt belemmerd. Op die manier kan passieve koeling plaatsvinden (RVO, 2021).

Daarnaast kunnen in een nieuw pand ventilatievoorzieningen worden toegepast die ook 's nachts te gebruiken zijn, zoals (automatische) gevelroosters, dakramen en dakroosters. Op die manier kan een gebouw 's nachts beter afkoelen, zonder inbraak- of inregenisico (Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang, 2023). 's Nachts doorlichten kan de binnentemperatuur in een gebouw met 3-4 °C verlagen (De Vries et al., 2024).

Bij het ontwerp van de buitenruimte kunnen ook verkoelende maatregelen worden getroffen, zoals het toevoegen van groen of schaduwdoeken (zie kopje koele omgeving).

Een uitgebreider overzicht van maatregelen om opwarming van kinderopvanglocaties te voorkomen is te vinden in het volgende document van Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang (2023): [Kennisdokument | Oorzaken en oplossingen voor te warme gebouwen](#).

Verzorging

Kleding

Als het warm is hoeven baby's en kleine kinderen niet meer dan één laag kleertjes aan. Trek baby's bijvoorbeeld alleen een hemdje of romper aan over de luier. Gebruik bij voorkeur lichte,

loszittende kleertjes van katoen. Kunststof materialen nemen het zweet niet goed op (GGD Leefomgeving, n.d.; GGD Amsterdam, 2024).

Voor tijdens het slapen is een rompertje en een dun slaapzakje voldoende. Als het in de slaapkamer warmer is dan 25 graden, is alleen een rompertje genoeg (GGD Gelderland-Midden, n.d.).

Daarnaast is het belangrijk om het hoofdje vrij te houden van kleding (gebruik dus geen mutsje). Het hoofd speelt namelijk een belangrijke rol in de warmteregulatie (Departement Zorg Vlaanderen, 2025a; VeiligheidNL, 2025; RIVM, 2009).

Om beroepskrachten te helpen in te schatten wat voor kleding de kinderen aan moeten bij welke temperatuur, is het handig als kinderdagverblijven een schema hanteren met kledingvoorschriften per temperatuur. Deze kledingvoorschriften moeten dan ook met ouders/verzorgers worden gedeeld, zodat zij hun kinderen de juiste kleren mee kunnen geven naar de opvang.

(Buiten)slapen

Op sommige kinderdagverblijven slapen baby's en kinderen in buitenbedjes. Zolang ze in de schaduw en niet op de tocht liggen is dat geen probleem (GGD Leefomgeving, n.d.). Let hierbij wel op dat de bedjes niet langs een drukke weg of andere bron van luchtverontreiniging staan (VeiligheidNL, 2025).

Daarnaast is het belangrijk om ervoor te zorgen dat het niet te warm wordt in de buitenbedjes. Doe daarom geen doek/hoes/kap over de bedjes; dan komt er niet voldoende frisse lucht binnen, kan de warmte niet goed weg en stijgt de temperatuur snel. Om schaduw te creëren op plekken waar geen natuurlijke schaduw is kan bijvoorbeeld een parasol of schaduwdoek worden gebruikt (GGD Leefomgeving, n.d.; Departement Zorg Vlaanderen, 2025a).

Er is geen richtlijn voor wanneer het te warm is om buiten te slapen. Kinderdagverblijven kunnen dit wel in hun eigen hitteprotocol zetten (in het hitteprotocol van Kind & Co Ludens staat bijvoorbeeld dat de buitenbedden niet worden gebruikt als het warmer is dan 25 °C).

Bij zowel binnen- als buiten slapen is het van belang om baby's op de rug te laten slapen. Rugligging is de veiligste slaaphouding voor baby's (RIVM, 2009; VeiligheidNL, 2025). Daarnaast wordt warmteafgifte bemoeilijkt als de baby op de buik ligt – het warmteverlies in buikligging is 60% minder dan in rugligging, wat het risico op wiegendood verhoogt (RIVM, 2009).

Extra drinken

Om uitdroging te voorkomen is het belangrijk dat baby's en kinderen voldoende vocht binnenkrijgen. Daarbij gelden de volgende richtlijnen (GGD Gelderland-Midden, n.d.; GGD Leefomgeving, n.d.; Departement Zorg Vlaanderen, 2025a):

- Baby's jonger dan 6 maanden: De eerste zes maanden heeft een baby alleen borst- of flesvoeding nodig, ook bij warm weer. Dit bevat voldoende vocht, waardoor extra

drinken niet nodig is. Water of andere dranken kunnen zelfs hun eetlust remmen. Meestal geeft een baby zelf aan dat hij/zij meer wil drinken. Als een baby dit niet aangeeft kan de verzorger zelf bij warm weer vaker borst- of flesvoeding aanbieden.

- Baby's ouder dan 6 maanden: Borst- of flesvoeding blijft belangrijk voor baby's ouder dan 6 maanden. Ze drinken dagelijks nog borstvoeding of minstens een halve liter flesvoeding. Naast vaste voeding, die ook vocht bevat, hebben ze extra vocht nodig, zeker bij warm weer. Extra drinken aanbieden voordat de baby dorst heeft is belangrijk. Een baby heeft namelijk pas dorst als hij/zij al licht uitgedroogd is. Verzoekers kunnen vaker borst- of flesvoeding aanbieden en daarnaast kleine hoeveelheden extra vocht geven (bij voorkeur water) als de baby daar behoefte aan heeft, of als de baby minder plast. Vermijd grote hoeveelheden vocht in één keer, zodat de baby voldoende borst- of flesvoeding blijft drinken.
- Jonge kinderen (1-3 jaar): Bij jonge kinderen is het dorstgevoel nog niet zo goed ontwikkeld als bij volwassenen. Ze voelen dus niet altijd zelf aan dat ze meer moeten drinken. Daarom is het slim om vaste drinkmomenten in te bouwen. Tijdens warme periodes, en zeker bij lichamelijke inspanningen, moeten ze meer drinken dan gewoonlijk, bij voorkeur water. Bied liever kleinere hoeveelheden verspreid over de dag aan dan een grote hoeveelheid in één keer.
- Kinderen die al vast voedsel eten kunnen tussendoor ook eten krijgen waar veel vocht in zit. Bijvoorbeeld vers fruit (meloen), groenten (komkommer en tomaat), of een keer een waterijsje.

Verkoelende activiteiten

Spelen met water kan voor verkoeling zorgen. Voor het gebruik van zwembadjes/emmers water staan maatregelen beschreven in de [Hygiënerichtlijn voor kinderopvang | RIVM](#) (RIVM, 2025). De wateractiviteiten vinden bij voorkeur in de schaduw plaats en de kinderen moeten goed zijn ingesmeerd met zonnebrand (zie voor meer informatie [KWF](#), [het Huidfonds](#) en [GGD Leefomgeving](#)). Het is ook belangrijk om rekening te houden met de lichamelijke inspanning van de activiteiten: als het warm is moet sterke inspanning vermeden worden.

Rollen en verantwoordelijkheden

Toezichthouders kinderopvang

Toezichthouders kinderopvang kunnen hitte op kinderdagverblijven signaleren, onderzoeken en onder de aandacht brengen. Bijvoorbeeld door het belang van een goed hitteprotocol (zie Bijlage 2 voor een checklist) en maatregelen als zonwering te onderstrepen (RIVM, 2023c), en door te toetsen of de maatregelen uit het hitteprotocol van de locatie (juist) worden uitgevoerd.

Signaleren en onderzoeken

Als toezichthouders een signaal hebben gekregen over hitte op een locatie, kunnen zij een incidenteel onderzoek verrichten. Bij de reguliere (jaarlijkse) onderzoeken wordt hitte niet standaard meegenomen, maar als toezichthouders het veiligheids- en gezondheidsbeleid bekijken, kunnen zij het hittebeleid van een kinderdagverblijf wel meenemen (als flexibel

speerpunt). Er kan dan getoetst worden of de maatregelen uit het beleid en bijvoorbeeld het hitteprotocol (juist) worden uitgevoerd.

Als er bij een onderzoek tekortkomingen worden geconstateerd, kan de toezichthouder advies tot handhaven geven of een herstelaanbod doen, waarna een of meer nadere onderzoeken kunnen volgen om te toetsen of de tekortkomingen zijn hersteld (Wet kinderopvang, art. 1.62). Als laatste stap kan de toezichthouder een schriftelijk bevel geven aan een kinderopvanglocatie als die oordeelt dat *"de kwaliteit van de kinderopvang bij een kindercentrum of een voorziening voor gastouderopvang zodanig tekortschiet dat het nemen van maatregelen redelijkerwijs geen uitstel kan lijden."* (Wet kinderopvang, art. 1.65).

Suggesties voor het toezicht

Hieronder wordt een mogelijke werkwijze beschreven voor toezichthouders, met suggesties om hitte te beoordelen in onderzoeken. Dit is geen officieel vastgestelde werkwijze, dus het is belangrijk om dit binnen de eigen organisatie verder af te stemmen.

Als een toezichthouder constateert dat het hittebeleid van een kinderdagverblijf niet overeenkomt met de praktijk, kan de toezichthouder afkeuren of een herstelaanbod geven bij 'verantwoorde kinderopvang' (Wet kinderopvang, art. 1.49 lid 1 en art. 1.50 lid 1 en 2) en bij 'veiligheid en gezondheid': *"De houder van een kindercentrum heeft voor elk kindercentrum een beleid dat ertoe leidt dat de veiligheid en gezondheid van de op te vangen kinderen zoveel mogelijk is gewaarborgd. De houder draagt er zorg voor dat er in de dagopvang conform het veiligheids- en gezondheidsbeleid wordt gehandeld."* (Besluit kwaliteit kinderopvang, art. 4 lid 1).

Als een toezichthouder constateert dat het hittebeleid wel goed wordt uitgevoerd, maar het toch te warm¹ wordt op een locatie, kan de toezichthouder afkeuren of een herstelaanbod geven bij 'eisen aan ruimtes': *"De binnen- en buitenruimtes waar kinderen verblijven gedurende de tijd dat zij worden opgevangen, zijn veilig, toegankelijk en passend ingericht in overeenstemming met het aantal en de leeftijd van de op te vangen kinderen."* (Besluit kwaliteit kinderopvang, art. 10 lid 1).

Tot slot kunnen toezichthouders afspreken om bijvoorbeeld van april tot oktober hitte mee te nemen als flexibel speerpunt in hun onderzoek. Dit creëert meer aandacht voor hitte, zowel bij de toezichthouders als bij de kinderdagverblijven.

Bewustwording creëren

Toezichthouders kunnen het belang van hittemaatregelen onder de aandacht brengen in een nieuwsbrief aan kinderopvanghouders en in jaargesprekken met de kinderopvanghouder en/of de gemeente.

¹ Er is geen duidelijke richtlijn om te bepalen wat 'te warm' is. Het is daarom belangrijk dat de toezichthouder goed kijkt naar hoe het met de kinderen gaat en te letten op symptomen van oververhitting.

Het is niet de rol van toezichthouders om te adviseren (over hitte of andere onderwerpen). Indien wenselijk kunnen zij wel doorverwijzen naar een andere afdeling of instantie die wel over hitte kan adviseren. Bijvoorbeeld de GGD-afdeling medische milieukunde.

GGD-afdeling medische milieukunde

De afdeling medische milieukunde kan desgewenst de toezichthouders, de gemeente of een kinderdagverblijf adviseren over hitte en gezondheid, en kan meedenken over verkoelende maatregelen in het gebouw en in de omgeving.

Kinderdagverblijf

Veilige, gezonde en verantwoorde opvang

Elke kinderopvangorganisatie moet zorgen voor verantwoorde kinderopvang waaronder het in een veilige en gezonde omgeving bieden van (emotionele) veiligheid aan kinderen. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot verantwoorde kinderopvang (o.a. m.b.t. veiligheid en gezondheid, accommodatie en inrichting van de ruimte die bestemd is voor kinderopvang) (Wet kinderopvang, art. 1.49).

Als onderdeel van het veiligheids- en gezondheidsbeleid moet een kinderdagverblijf beleid hebben om de gezondheidsrisico's van hitte zoveel mogelijk te beperken. Meestal is dit in de vorm van een hitteprotocol. Een hitteprotocol beschrijft maatregelen om hitte binnen een locatie te voorkomen en maatregelen die bij extreme hitte genomen worden om te zorgen voor een verantwoorde opvangplek. Er is geen algemeen hitteprotocol voor de kinderopvang omdat op elke locatie de situatie weer anders is (Brancheorganisatie Kinderopvang, n.d.). In artikel 4.3 van het Besluit kwaliteit kinderopvang staat dat het veiligheids- en gezondheidsbeleid in ieder geval bevat: een concrete beschrijving van de risico's die de opvang van kinderen van het desbetreffende kindercentrum met zich meebrengt, waarbij in ieder geval wordt ingegaan op de voornaamste risico's met grote gevolgen voor de gezondheid van kinderen, een concreet plan van aanpak, en hoe het actuele veiligheids- en gezondheidsbeleid inzichtelijk zijn voor beroepskrachten, stagiairs, vrijwilligers, ouders. Dit is dus ook van toepassing op het hittebeleid.

Sluiting

Kinderdagverblijven mogen niet zomaar sluiten vanwege hitte. Er zijn geen strikte temperatuurgrenzen op basis waarvan een kinderopvanglocatie op voorhand kan besluiten om een opvanglocatie te sluiten. Daarnaast komen hoge temperaturen de laatste jaren steeds vaker voor, hitte mag daarom geen verrassing meer zijn. De kinderopvanghouder moet dus zorgen dat er een goed hitteprotocol is en dat maatregelen zijn getroffen om hitte in het gebouw zoveel mogelijk te voorkomen. Als de temperaturen ondanks maatregelen zo hoog oplopen dat geen veilige kinderopvang meer geboden kan worden, kan de opvanglocatie als laatste maatregel overwegen om de opvang (een deel van de dag) te sluiten. In dat geval moet de situatie per locatie en per dagdeel los van elkaar beoordeeld worden (BOinK, n.d.-a). Het besluit kan ook per groep verschillen, bijvoorbeeld wanneer de slaapruijnte voor de baby's onverantwoord warm is maar er voor oudere kinderen nog wel voldoende verkoelende maatregelen mogelijk zijn.

Volgens de wet kinderopvang (art. 1.60) moet de oudercommissie om advies gevraagd worden bij een wijziging van openingstijden, dus ook bij mogelijke sluiting door hitte. Het gaat om een advies, dus een kinderdagverblijf kan hier (gemotiveerd) van afwijken. (BOinK, n.d.-a).

Tot slot moet de kinderopvangorganisatie bij sluiting door hitte de ouders compenseren voor de gemiste uren (op grond van "niet geleverde dienst"). Dit kan door de ouders de gemiste opvanguren terug te betalen, of door de mogelijkheid te bieden om de gemiste uren op een later moment in te zetten (ruiltegoed) (BOinK, 2023; Geschillencommissie Kinderopvang, 2023).

Gemeente

Het college van burgemeester en wethouders van een gemeente is verantwoordelijk voor het toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang (Wet kinderopvang, art. 1.61). Gemeenten wijzen vaak de GGD aan als toezichthouder voor kinderopvang. Gemeenten zijn ook verantwoordelijk voor het verlenen (en eventueel intrekken) van vergunningen aan kinderopvanghouders (Wet kinderopvang, art. 1.46). Daarnaast huren sommige kinderdagverblijven hun locatie van de gemeente. In dat geval speelt de gemeente ook een belangrijke rol in het uitvoeren van hittemaatregelen aan het gebouw of de omgeving.

Arbowetgeving

De Arbowet bepaalt dat de temperatuur op de arbeidsplaats geen schade aan gezondheid van de werknemers mag veroorzaken (Arbidsomstandighedenbesluit, art. 6.1).

In de Arbocatalogus kinderopvang staan de volgende temperatuurrichtlijnen: bij zittend werk moet de temperatuur tussen de 19 en 27 °C liggen, bij staand werk moet de temperatuur tussen de 15 en 26 °C liggen. Daarnaast moeten grote temperatuurverschillen (meer dan 4 °C) zoveel mogelijk worden beperkt (Kinderopvang Werkt, n.d.).

Arboadvisering is echter geen taak van de GGD; de werkgever is verantwoordelijk voor een veilige werkplek.

Resterende kennishiaten

Er is meer onderzoek nodig naar acclimatisatie van baby's (Van de Kamp & Daanen, 2025). In vervolgonderzoeken van het GoHot-project wordt hier verder onderzoek naar gedaan.

Ook in andere Europese landen (o.a. Zweden, Duitsland) zijn er geen specifieke hiterichtlijnen voor kinderopvangcentra (Otto & Thieken, 2024).

Op het moment van schrijven van deze handreiking is de hittekrachtschaal nog niet gepubliceerd. Het is ook nog niet duidelijk welke handelingsperspectieven bij welke hittekrachtwaarde (op een schaal van 1-10) horen.

Bij het gebruik van een airco moeten grote temperatuurverschillen (binnen/buiten of tussen verschillende ruimtes) worden vermeden. Er is geen eenduidigheid over hoe groot de verschillen mogen zijn.

Bij een hoge relatieve luchtvochtigheid is het moeilijker voor het lichaam om warmte af te voeren. Dit komt doordat zweet dan minder goed kan verdampen (RIVM, 2023c). Het is niet duidelijk hoe relatieve luchtvochtigheid in een gebouw het risico op oververhitting bij kinderen beïnvloedt. Of het monitoren van relatieve luchtvochtigheid op kinderdagverblijven meerwaarde heeft voor het bepalen van hiterisico's, is daarom niet duidelijk.

Knelpunten

Er is (nog) geen temperatuurnorm (maximum binnentemperatuur) beschikbaar. Hier is wel behoefte aan, omdat dit meer duidelijkheid biedt voor zowel toezichthouders als het kinderdagverblijf zelf. Daarnaast kan een temperatuurnorm een stok achter de deur zijn om hittemaatregelen te treffen.

Sommige kinderdagverblijven hebben een goed hitteprotocol en voeren dit ook uit, maar kampen toch met hoge temperaturen doordat het gebouw waar ze in zitten niet hittebestendig is. Vaak wordt het gebouw gehuurd (particulier, van een gemeente of een schoolbestuur), waardoor de mogelijkheden voor maatregelen aan het gebouw beperkt zijn.

Om meer inzicht te krijgen in het temperatuurverloop op een kinderdagverblijf, zou het goed zijn als de temperatuur gemonitord wordt. Dit helpt zowel de locatieverantwoordelijke van het kinderdagverblijf als de toezichthouder kinderopvang om eventuele hitteproblematiek in kaart te brengen, en om te toetsen of genomen maatregelen effectief zijn. Meerdere keren per dag de temperatuur noteren is echter een extra belasting voor de pedagogisch medewerkers, en daardoor niet altijd haalbaar. Een alternatief is het gebruik van een digitale meter die de temperatuur automatisch registreert, maar dit is wel een grote investering.

Een belangrijke maatregel om het gebouw koel te houden is 's nachts doorluchten, als het buiten koeler is dan binnen. Op kinderdagverblijven is dit vaak niet mogelijk omdat er 's avonds en 's nachts niemand aanwezig is.

Een belangrijk signaal van uitdroging is dat kinderen minder plassen. Dit is echter lastig bij te houden als er meerdere verzorgers zijn.

Volgens het vierogenprincipe mag een pedagogisch professional zijn/haar werk alleen uitvoeren als er op elk moment de mogelijkheid is dat een andere volwassene mee kan kijken of luisteren (Besluit kwaliteit kinderopvang, art. 4, lid 4). In de praktijk houdt dit in dat er vaak grote ramen op kinderdagverblijven aanwezig zijn. Door de grote ramen kan echter ook veel zon naar binnen schijnen, waardoor het gebouw snel opwarmt.

Toezichthouders kinderopvang zouden hitte bij een onderzoek voor registratie (OVR) voor nieuwe kinderdagverblijven mee kunnen nemen. Het is echter lastig om te beoordelen of hitte

een knelpunt zou kunnen worden. Dit is niet de expertise van toezichthouders. Bovendien toetsen toezichthouders bij een OVR op veel criteria, wat het lastig maakt om uitgebreid op het thema hitte in te gaan. Een mogelijke oplossing is om bij vermoeden van hitteproblematiek (op basis van aandachtspunten uit deze handreiking) door te verwijzen naar een instantie die hier uitgebreider naar kan kijken en adviezen voor verbetering kan geven.

Hitte op de kinderopvang is een grote belasting voor pedagogisch medewerkers (zowel fysiek als mentaal). Daarom is het tijdens een hete periode extra belangrijk dat er genoeg medewerkers zijn, zodat de extra druk beter verdeeld kan worden en medewerkers regelmatig pauze kunnen nemen.

Bronnen

- Arbeidsomstandighedenbesluit. (2025, 1 juli). Geraadpleegd op 21-11-2025.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0008498/2025-07-01#Hoofdstuk6>
- Besluit bouwwerken leefomgeving. (2025, 1 juli). Geraadpleegd op 08-10-2025.
<https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0041297&z=2025-07-01&q=2025-07-01>
- Besluit kwaliteit kinderopvang. (2024, 1 juli). Geraadpleegd op 08-10-2025.
<https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0039936&z=2024-07-01&q=2024-07-01>
- BOInK. (2023). *Geschillencommissie oordeelt over 'hittesluitingen' in juli 2022*.
<https://www.boink.info/artikelen/nieuws/openbaar/2023/nieuws-geschillencommissie-ordeelt-over-hittesluitingen-in-juli-2022>
- BOInK. (n.d.-a). *Hitte in de kinderopvang*.
<https://www.boink.info/paginas/openbaar/themapaginas/veiligheid-en-gezondheid/hitte-in-de-kinderopvang>
- BOInK. (n.d.-b). *Hitteprotocol. Een leidraad voor gesprek tussen oudercommissie en opvangorganisatie*. <https://www.boink.info/stream/checklist-oudercommissie-hitteprotocol>
- Brancheorganisatie Kinderopvang. (n.d.). *Hitteprotocol*.
<https://kinderopvang.nl/onderwerpen/hitteprotocol>
- Bom, S., Kocken, P., & Sebaihi, Y. (lopend onderzoek). "Let op de kleintjes: Verkennend onderzoek naar hitte op de kinderopvang". Healthy'R.
- Departement Zorg Vlaanderen. (2025a). *Achtergronddocument "Hitte en kinderen. Samen zorg dragen voor kinderen jonger dan 3 jaar*. [https://www.warmedagen.be/sites/default/files/2025-05/Achtergronddocument hitte en kinderen 2025.pdf](https://www.warmedagen.be/sites/default/files/2025-05/Achtergronddocument%20hitte%20en%20kinderen%202025.pdf)
- Departement Zorg Vlaanderen. (2025b). *Checklist warme dagen voor groepsopvang*. [https://www.warmedagen.be/sites/default/files/2025-05/Warme Dagen checklist groepsopvang VF.pdf](https://www.warmedagen.be/sites/default/files/2025-05/Warme%20Dagen%20checklist%20groepsopvang%20VF.pdf)
- De Vries, F., Heller, R., Kluck, J., Corpel, L., Schoonderbeek, J., & Föllmi, D. (2024). *Hitte in de woning. Factsheets voor een integrale hitteaanpak met een lage energievraag voor koeling*. [https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/47906916/Factsheets-RAAK-Hitte in de woning-HvA-spread 1 .pdf](https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/47906916/Factsheets-RAAK-Hitte%20in%20de%20woning-HvA-spread%201.pdf)
- Eggen, G. & Van Dongen, D. (2022). Effecten van hitte op de gezondheid. *Tijdschrift Milieu*, 5, 11. <https://milieu.vvm.info/milieu-klimaat-en-gezondheid/effecten-van-hitte-op-de-gezondheid/>
- Folkerts, M., Gerrett, N., Kingma, B., Zuurbier, M., & Daanen, H. (2020). Care provider assessment of thermal state of children in day-care centers. *Building and Environment*, 179, 106915. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2020.106915>
- Geschillencommissie Kinderopvang. (2023, 10 februari). *Terugbetalen opvanguren door ondernemer vanwege hittesluiting*.
<https://www.degeschillencommissie.nl/uitspraken/terugbetalen-opvanguren-door-ondernemer-vanwege-hittesluiting/>
- GGD Amsterdam. (2024). *Hoe beschermen we kinderen tegen hitte? Hulpvragen voor de kinderopvang*. <https://www.ggd.amsterdam.nl/publish/pages/1072528/2024-hulpvragen-kinderopvang-hitte-wt24.pdf>
- GGD Gelderland-Midden. (n.d.). *Jonge kinderen en (heel) warm weer*. <https://ggdgm.nl/kind-opvoeding/kinderen-0-4-jaar/jonge-kinderen-en-heel-warm-weer>
- GGD Leefomgeving. (n.d.). *Kleine kinderen en hitte*. <https://ggdleefomgeving.nl/zomer-en-hitte/kleine-kinderen-en-hitte/>
- GGD Noord- en Oost-Gelderland. (2021). *Hitteprotocol scholen en kinderdagverblijven*.
- GroeiGids. (n.d.). *Veilig bed voor je baby*. <https://www.groeiGids.nl/baby/veilig-bed-voor-je-baby/6224>

Hiemstra, J. A. (2018). Groen in de stad: Klimaat en temperatuur. Wageningen University & Research. <https://edepot.wur.nl/460543>

Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang. (2023). *Oorzaken en oplossingen voor te warme gebouwen*. [https://www.waarborgfondskinderopvang.nl/sites/default/files/2023-08/Kennisdocument Oorzaken oplossingen warme gebouwen versie mei2023.pdf](https://www.waarborgfondskinderopvang.nl/sites/default/files/2023-08/Kennisdocument%20Oorzaken%20oplossingen%20warme%20gebouwen%20versie%20mei2023.pdf)

Kenniscentrum Ruimte-OK & Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang. (2024, 28 mei). *Informatiesessie Oplossingen voor (te) warme schoolgebouwen en kinderopvanglocaties* [Presentatieslides].

Kinderopvang Werkt. (n.d.). *Richtlijnen verlichting, binnenklimaat en geluid*. Arbocatalogus Kinderopvang. [https://www.kinderopvang-werkt.nl/sites/fcb_kinderopvang/files/2022-05/Richtlijnen verlichting binnenklimaat en geluid.pdf](https://www.kinderopvang-werkt.nl/sites/fcb_kinderopvang/files/2022-05/Richtlijnen%20verlichting%20binnenklimaat%20en%20geluid.pdf)

KNMI. (2025). *De ene soort hitte is de andere niet – daarom ontwikkelen we nu de hittekracht*. <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/de-ene-soort-hitte-is-de-andere-niet-daarom-is-er-nu-hittekracht>

Malik, A., Bongers, C., McBain, B., Rey-Lescure, O., De Dear, R., Capon, A., Lenzen, M., & Jay, O. (2022b). The potential for indoor fans to change air conditioning use while maintaining human thermal comfort during hot weather: an analysis of energy demand and associated greenhouse gas emissions. *The Lancet Planetary Health*, 6(4), e301–e309. [https://doi.org/10.1016/s2542-5196\(22\)00042-0](https://doi.org/10.1016/s2542-5196(22)00042-0)

Milieu Centraal. (n.d.). *Airco en ventilatoren*. <https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/duurzaam-verwarmen-en-koelen/airco-en-ventilatoren/>

NKWK. (2021). *Bureaustudie rondom de invloed van omgevings- en gebouwkenmerken op hitte in de woning*. <https://klimaatadaptatienederland.nl/publish/pages/197845/bureaustudie-hitte-gebied-en-gebouw.pdf>

Otto, A., & Thielen, A. H. (2024). How do childcare centers cope with heat? – Findings of a mixed-method approach from three German cities. *Climate Risk Management*, 44, 100597. <https://doi.org/10.1016/j.crm.2024.100597>

RIVM. (2009). *JGZ-Richtlijn Preventie wiegendood*. [4e7f1fde-6bf3-4bd0-afd3-efa16e68f460.pdf](https://www.rivm.nl/bibliotheek/onderzoek/onderzoek/4e7f1fde-6bf3-4bd0-afd3-efa16e68f460.pdf)

RIVM. (2023a). *Binnen- en buitenmilieu voor basisscholen en kinderopvang*. <https://www.rivm.nl/binnenmilieu/binnen-buitenmilieu-basischolen-kinderopvang>

RIVM. (2023b). *Achtergrondinformatie "Thermoregulatie" behorend bij GGD richtlijn Medische Milieukunde: Hitte en Gezondheid*. [https://www.rivm.nl/sites/default/files/2023-06/Achtergrond Thermoregulatie Richtlijn Hitte Gezondheid.pdf](https://www.rivm.nl/sites/default/files/2023-06/Achtergrond%20Thermoregulatie%20Richtlijn%20Hitte%20Gezondheid.pdf)

RIVM. (2023c). *GGD-richtlijn medische milieukunde: hitte en gezondheid*. <https://www.rivm.nl/ggd-richtlijn-mmk-hitte-gezondheid>

RIVM. (2025). *Hygiënerichtlijn voor kinderopvang*. <https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen/kinderopvang>

RVO. (2021). *Programma van Eisen Frisse Scholen 2021*. <https://www.arbocatalogus-vo.nl/media/1149/programma-van-eisen-frisse-scholen-2021.pdf>

RVO. (2025). *Energieprestatie indicatoren - BENG*. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/beng/indicatoren#tojuli%3A-beperken-risico-op-oververhitting-nieuwbouwwoningen>

The Royal Women's Hospital. (n.d.). *Heatwave precautions for babies & young children*. <https://www.thewomens.org.au/health-information/at-home-with-your-baby/heatwave-precautions-for-babies-young-children>

Smith, C. J. (2019). Pediatric thermoregulation: Considerations in the face of global climate change. *Nutrients*, 11(9), 2010. <https://doi.org/10.3390/nu11092010>

UNICEF. (2023). *Protecting children from heat stress: A technical note*. <https://www.unicef.org/media/139926/file/Protecting-children-from-heat-stress-A-technical-note-2023.pdf>

- Van de Kamp, E., & Daanen, H. (2025). Narrative review on infants' thermoregulatory response to heat. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(8), 1265. <https://doi.org/10.3390/ijerph22081265>
- Van Der Strate, E., De Groot, M., Mesdaghi, B., Kluck, J., De Vries, S., Solcerova, A., Coppel, L., Van Walsum, R., Goetgeluk, R., Damen, M., De Nijs, T., & Hagens, W. (2022). *Handreiking hitte in de bestaande woningen: een hulpmiddel en overzicht voor gemeenten en woningbouwcorporaties bij het aanpakken van hitte in woningen*. HvA Research Database. https://research.hva.nl/files/24428998/handreiking_hitte_in_bestaande_woningen.pdf
- VeiligheidNL. (2025). *Protocol Veilig Slapen in de Kinderopvang*. <https://www.veiligheid.nl/sites/default/files/2025-09/Protocol%20Veilig%20Slapen%20in%20Kinderopvang%20-%20opgemaakt%20%286%29.pdf>
- Wet Kinderopvang. (2024, 11 december). <https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0017017&z=2024-12-11&g=2024-12-11>
- WHO. (2024). *Heat and health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-heat-and-health>
- Yuan, X., & Ryu, Y. (2022). Evaluation of children's thermal environment in nursery School: through the Questionnaire and Measurement of Wearable Sensors approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(5), 2866. <https://doi.org/10.3390/ijerph19052866>

Bijlage 1: Leden Klankbordgroep

Aafke ten Berge: Juridisch adviseur – Gemeente Rotterdam

Astrid Meijering-de Vries: Toezichthouder kinderopvang – GGD Amsterdam

Eline van de Kamp: Onderzoeker thermoregulatie bij baby's, GoHot project – VU Amsterdam

Floor van Wijk: Deskundige infectiepreventie – GGD regio Utrecht

Jantine Stoel: Toezichthouder en handhaver kinderopvang – Gemeente Utrecht

Josine van den Bogaard: Adviseur leefomgeving en gezondheid – GGD Rotterdam-Rijnmond

Karlien Blijleven: Beleidsadviseur infectiepreventie – RIVM

Marissa van Nijnatten: Toezichthouder kinderopvang – GGD West-Brabant

Moniek Zuurbier: Strategisch beleidsadviseur milieu en gezondheid – GGD Gelderland Midden

Naomi Kemble-Limburg: Toezichthouder kinderopvang – GGD Amsterdam

Nathanja Tjeerdema: Jeugdarts – GGD regio Utrecht

Nienke van der Wal: Adviseur gezonde leefomgeving – GGD Noord- en Oost-Gelderland

Nina Douqué: Beleidsmedewerker medische milieukunde – GGD Hollands Midden

Sanne Bom: Onderzoeker expertisecentrum Healthy'R – Erasmus Universiteit Rotterdam

Bijlage 2: Checklist hitteprotocol

Een kinderopvangorganisatie moet voor iedere locatie, als onderdeel van het veiligheids- en gezondheidsbeleid (Besluit kwaliteit kinderopvang, art. 4), beleid hebben om de gezondheidsrisico's van hitte zoveel mogelijk te beperken. Meestal is dit in de vorm van een hitteprotocol, maar de kinderopvangorganisatie mag hier zelf invulling aan geven. De oudercommissie heeft adviesrecht op het hitteprotocol (Wet kinderopvang, art. 1.60). Voor effectief hittebeleid zijn de volgende zaken belangrijk:

- Specifiek beleid voor elke locatie en ruimte
- Temperatuurmonitoring in elke ruimte
- Concrete beschrijving hoe warmte zoveel mogelijk buiten het gebouw wordt gehouden
- Concrete beschrijving van maatregelen tijdens een hete periode
- Omschrijving wanneer het hittebeleid van kracht wordt, en wanneer welke maatregelen genomen worden
- Omschrijving hoe medewerkers voorgelicht worden over het hittebeleid
- Communicatie richting ouders/verzorgers bij hitte
- Omschrijving onder welke omstandigheden er besloten wordt tot (gedeeltelijke) sluiting van een locatie in verband met hitte
- Omschrijving hoe en wanneer het hittebeleid geëvalueerd wordt

GGD regio Utrecht

Postbus 51
3700 AB Zeist

T 030 608 608 6
E mmk@ggdru.nl
I www.ggdru.nl

Uitgave
© GGD regio Utrecht
Februari 2026

GGD regio Utrecht

Postbus 51
3700 AB Zeist